

## הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת מרב מיכאלי

פ/25/2275

הצעת חוק הגנה על עובדים (חשיפת עבירות ופגיעה בטוהר המידות או במינהל התקין) (תיקון) – הגדלת סכום הפיצוי שאינו תלוי בנזק ושינוי נטל ההוכחה), התשפ"ג–2023

- תיקון סעיף 3 .1 בחוק הגנה על עובדים (חשיפת עבירות ופגיעה בטוהר המידות או במינהל התקין), התשנ"ז–1997<sup>1</sup> (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 3(א)(1), במקום "50,000" יבוא "120,000".
- תיקון סעיף 3א .2 בסעיף 3א לחוק העיקרי –
- (1) במקום פסקה (2) יבוא :
- "(2) כי המעסיק, או הממונה מטעם המעסיק, ידעו על הגשת התלונה נגד אחד מהם או נגד עובד אחר, מצד העובד מגיש התלונה, או בסיועו."
- (2) בפסקה (3), במקום "לא חלפו שנתיים ממועד" יבוא "מועד" ובמקום "ועד" יבוא "קדם בסמוך".

### דברי הסבר

חוק הגנה על עובדים (חשיפת עבירות ופגיעה בטוהר המידות או במינהל התקין), התשנ"ז–1997 (להלן – החוק), נחקק במטרה לעודד חשיפת שחיתות בשוק העבודה בכלל, ובמגזר הציבורי בפרט. ואולם החוק בנוסחו הנוכחי איננו מקנה הגנה מספקת לחושפי שחיתות אלה, שכן הוא כולל שני קשיים : מעשי ורעיוני. הקושי המעשי מתקיים בכך שלמרות שלכאורה החוק מאפשר את העברת נטל ההוכחה מן העובד אל המעסיק לשם ההוכחה כי פיטוריו או הפגיעה בענייני עבודתו נעשו שלא בשל השחיתות שחשף, הרי שהתנאים לכך הם קשים במיוחד, עד כי למעשה מרוקנים מתוכן את אפשרות העברת נטל הראיה אל המעסיק, ובפועל, עובדים חושפי שחיתויות כמעט ואינם מצליחים לעמוד בהם. כך לדוגמה, במחקר שנעשה בשנת 2011 נמצא כי לרוב, עובדים שחשפו שחיתויות במקום עבודתם לא הצליחו להעביר את נטל

<sup>1</sup> ס"ח התשנ"ז, עמ' 66.

ההוכחה אל מעסיקיהם (מאיר גלבו, אינה לוי וניר רוזמן "האם השער נפרץ? מאפייני הפסיקה בתביעות הנוגעות להגנה על מתריעים בשער", המכללה האקדמית עמק יזראעל (תשע"א)).

הקושי הרעיוני מתקיים כאשר במצב הקיים היום, משעבר נטל ההוכחה אל המעסיק, הרי שעל המעסיק להוכיח כי פיטר את העובד לא בשל חשיפת השחיתות, אלא בשל כך שהיתה בהתנהגותו או במעשיו של העובד סיבה לפגוע בענייני עבודתו, או לפטרו. ואולם, לשם העברת נטל זה אל המעסיק, דורש החוק מהעובד להוכיח את אותם הדברים בדיוק, היינו, כי לא היו בהתנהגותו או במעשיו סיבה לפגוע בענייני עבודתו. מוטל על העובד, למעשה, להוכיח כי לא היה פגם בהתנהגותו שלו. נראה כי דרישה זו סותרת את מטרת החוק באופן הבא: בעוד שעליה להוביל להגנה על חושף שחיתות, הרי שלא זו בלבד שהיא מציבה תנאים קשים להעברת נטל ההוכחה אל המעסיק, אלא שאחד מהם כולל למעשה את הוכחת חפותו של העובד, בעצמו.

התיקון המוצע נועד לתת מענה לבעיות אלה, על ידי כך שהוא מקל את התנאים להעברת נטל ההוכחה מן העובד אל המעסיק, בקביעתו כי אלה יהיו טכניים בעיקרם. לפי הצעת החוק, כל שיצטרך העובד להוכיח, נוסף על כך שהמעסיק פגע בענייני עבודתו או פיטר אותו או כי הממונה מטעם המעסיק פגע בענייני עבודתו או גרם לפגיעה בענייני עבודתו או לפיטוריו, לפי העניין, הוא כי המעסיק היה מודע לכך שהוגשה נגדו או נגד עובד שלו תלונה בגין מעשה שחיתות על ידי העובד מגיש התלונה, או בסיועו, וכן כי הפיטורים או ההתנכלות לאותו עובד נעשו בסמוך להגשתה.

יש לציין כי הצעת החוק נשענת על הסדר דומה הקיים בדין האמריקני, במסגרת Whistleblower Protection Act of 1989, הקובע גם הוא כי חל איסור על מעסיק לנקוט בפעולות אישיות נגד עובד שחשף שחיתות במקום העבודה. יחד עם זאת, במידה והמעסיק נקט בכל זאת בפעולה מסוג זה, מציב החוק מספר תנאים טכניים לשם העברת נטל ההוכחה בעניין זה אל המעסיק, ובהם הדרישה להוכחה כי האדם שנגדו התלונן העובד בגין מעורבות במעשי שחיתות, ידע על אותה תלונה, וכן כי הפעולה האישית נגד אותו עובד מתלונן ננקטה בסמוך להגשת התלונה מצדו על מעשה השחיתות.

נוסף על כך מוצע להגדיל את הסכום הבסיסי שבית המשפט רשאי לפסוק לטובת נפגע או נפגעת, בהתאם לשיקול דעתו ולנסיבות המקרה, ללא צורך מצד הנפגע בהוכחת נזק, ולמעשה ללא תלות בנזק, על מנת להגביר את ההרתעה כלפי מעסיק פוגעני, לסכום של 120,000 שקלים חדשים, כפי שגם נחקק בחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/1990), ועל שולחן הכנסת העשרים ושתיים, על שולחן הכנסת העשרים ושלוש ועל שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/22/1133 ; פ/23/887 ; פ/24/1180).

-----  
הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים  
והונחה על שולחן הכנסת ביום  
ט"ו בשבט התשפ"ג (06.02.2023)